مۇھەممەد ئەھمەد چوپانى

سەمەندەر

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇھەممەد ئەھمەد چوپانى

سەمەندەر

(تارىخىي رومان)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

塞曼达尔：维吾尔文/麦麦提·艾麦提著. —乌鲁木齐：新疆人民出版社，2007.11
ISBN 978－7－228－11111－4

Ⅰ.塞… Ⅱ.麦… Ⅲ.长篇小说—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言） Ⅳ.I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2007)第 172306 号

作　者	麦麦提·艾麦提
责任编辑	艾则孜·吐尔迪
责任校对	阿依古丽·阿西木
封面设计	艾克拜尔·沙里
出版发行	新疆人民出版社
地　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　话	0991－2827472
邮　编	830001
经　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　刷	新疆新华印刷厂
开　本	880×1230 毫米　1/32
印　张	12.875
插　页	3
版　次	2007 年 11 月第 1 版
印　次	2007 年 11 月第 1 次印刷
印　数	1－5000 册
定　价	30.00 元

سەمەندەر (تارىخىي رومان)

ئاپتورى : مۇھەممەد ئەھمەد چوپانى
مەسئۇل مۇھەررىرى : ئەزىز تۇردى
مەسئۇل كوررېكتورى : ئايگۈل ھاشىم
مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى : ئەكبەر سالىھ
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون : 0991—2827472
پوچتا نومۇرى : 830001
ساتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى : شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر ، 1/32
باسما تاۋىقى : 12.875
قىستۇرما ۋارىقى : 3
نەشرى : 2007 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى : 2007 ـ يىلى 11 ـ ئاي 1 ـ باسمىسى
تىرازى : 1—5000
كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—11111—4
باھاسى : 30.00 يۈەن

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

نەشرىياتتىن

مۇھەممەد ئەھمەد چوپانى 1962 ـ يىلى قاغىلىق ناھىيىسى-نىڭ چوپان يېزىسى شەيخلا كەنتىدە مەرىپەتپەرۋەر ئائىلىدە تۇغۇل-غان ، 1979 ـ يىلى يېزىلىق تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپلا ئوقۇتقۇچى بولۇپ ، 1999 ـ يىلىغىچە باشلانغۇچ ، ئوتتۇرا مەكتەپ-لەردە ئوقۇتقۇچىلىق قىلغان ، 1999 ـ يىلىدىن ھازىرغىچە قاغى-لىق ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەشتە ئىشلەپ كەلمەكتە .

ئۇ 1984 ـ يىلى «قەشقەر گېزىتى»دە ئېلان قىلىنغان «ئۇن-داق قازانغا مۇنداق چۆمۈچ» ناملىق تۇنجى ھېكايىسى بىلەن ئىجا-دىيەت سېپىگە كىرىپ كەلگەن . شۇنىڭدىن تارتىپ ھازىرغىچە ھەر-قايسى گېزىت ـ ژۇرناللاردا 200 پارچىدىن ئارتۇق شېئىرى ، 42 پارچە ھېكايىسى ئېلان قىلىنغان . «ساماۋى قەلئە» ، «ئاخىرقى تەبەسسۇم» ناملىق پوۋېست ـ ھېكايىلەر توپلاملىرى ، «ياغاچ مې-دال» ناملىق تارىخىي رومانى نەشر قىلىنغان .

ئاپتورنىڭ «سەمەندەر» ناملىق بۇ تارىخىي رومانىدا 1945 — 1946 ـ يىللاردىكى زەرەپشان ، خالاستان بويلىرىدىكى گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىگە قارشى ئىنقىلابىي كۈرەشلەر ئىنخ-چام ، تەسىرلىك بايان قىلىنغان بولۇپ ، پېرسوناژلارنىڭ روھىي دۇنياسى ، ئىدىيىۋى ھېسسىياتى گۈزەل تىللار ئارقىلىق ناھايىتى چىن ۋە ئىنچىكە تەسۋىرلەنگەن . رومانىنىڭ ۋەقەلىك توقۇنۇشى ئۆتكۈر ، پېرسوناژلارنىڭ ھېس ـ تۇيغۇ زىددىيىتى ئىنتايىن كەس-كىن ۋە مۇرەككەپ بولۇپ ، ئۇلارنىڭ ھاياتلىق ، مۇھەببەت ، نى-كاھ ، ھۆرلۈك ـ ئازادلىق ، دوستلۇق ھەققىدىكى كۆز قاراشلىرى پەلسەپىۋى پىكىرلەر ئارقىلىق بىرقەدەر مۇكەممەل شەرھلەنگەن .

رومانىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، تىل ئىپادىسى، جۈملە قۇرۇلمىسى، ئىپادىلەش ئۇسلۇبى تولىمۇ ئۆزگىچە بولۇپ، ھېس - تۇيغۇ ئوقچۇپ تۇرىدۇ. ئىككىنچى شەخس تىلىدا يېزىلغان بۇ تۈنجى لىرىك رومان سىزگە چوڭقۇر بەدىئىي زوق بېغىشلاپلا قالماستىن، رومانىدىكى پېرسوناژلارنىڭ قەيسەرانە كۆرەش روھى سىزدە ئۆنتۈلغۇسىز تەسىرات قالدۇرىدۇ.

مۇقەددىمە

كىشىلەر سىنى «ئەسلىمىسىز ئادەم» دەپ ئاتىشاتتى . چۈن-
كى ، سەن مۇشۇ كەمگىچە ھېچكىمگە ئۆتمۇشۇڭ ، بۈگۈنۈڭ ۋە
كەلگۈسۈڭ ھەققىدە بىرئېغىزمۇ بىرنەرسە دەپ بەرمىگەنىدىڭ .
يازغۇچى ، تارىخچىلارنى ، ھەمسۆھبەت ، ھۆپىگەر ، دوست ـ بۇرا-
دەرلىرىڭنى ، بالا ـ چاقا ، نەۋرە ـ چەۋرىلىرىڭنى : «سىلەرگە سۆز-
لەپ بەرگۈدەك ھېچقانداق ئەسلىمەم يوق ، مەن بىر ئەسلىمىسىز
ئادەم» دەپ ئۈمىدسىز قالدۇرۇپ كېلىۋاتاتتىڭ .
ئەمەلىيەتتە ، سەن ئەسلىمە قوينىدىلا ياشاپ كېلىۋاتاتتىڭ .
قەلبىڭ ئازابلىق ئەسلىمە بىلەن تولغانىدى . يۈرىكىڭ ھەسرەتلىك
ئەسلىمە ئىلكىدە سوقاتتى .
لېكىن ، ئەسلىمىلىرىڭ شۇنداق ئازابلىق ، شۇنداق ھەسرەت-
لىك بولسىمۇ ، يەنىلا ئۆزۈڭنى ئەسلىمە قوينىغا ئېتىپ ، ئۇنىڭ
بىلەن ئاشىقلارچە باغىرلىشاتتىڭ . چۈنكى ، سەن ھەسرەتلىك ئەس-
لىمىلەر قوينىدىلا جەننەت ساداسىنى ئاڭلىيالايتتىڭ . بۇ جەننەت
ساداسى ئاخىرقى بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىشىڭ ئۈچۈن ساڭا ئۈمىد
ۋە جۇشقۇن ھاياتىي كۈچ بەخش ئېتەتتى .
شۇڭا ، سەن باشقىلارغا ئەسلىمە سۆزلەپ بېرىشنى خالىمايت-
تىڭ . چۈنكى ، ئەسلىمىلىرىڭنىڭ «قۇرغۇي»نى ئۈركۈتۈۋېتىشى-
دىن ئەنسىرەيتتىڭ . «قۇرغۇي» ئەتراپىمدىلا ئەگىپ يۈرگەن بولۇ-
شى مۇمكىن ، دەپ ئويلايتتىڭ .
يەنە بىر جەھەتتىن ، سەن ئەسلىمىلىرىڭ ئارقىلىق باشقىلار-
نىڭ ھېسداشلىقىغا ئېرىشىشنى خالىمايتتىڭ . چۈنكى ، سەن باشقى-
لارنىڭ ھېسداشلىقىغا ئەمەس ، ياردىمىگە موھتاج ئىدىڭ ؛ «قۇر-
غۇي» ھەققىدە ئۇچۇر بېرىپ ، سىنى بەختلىك قىلىشىغا موھتاج

ئىدىڭ . ئەمما ، ساڭا ھېچكىم ياردەم قىلالمايتتى . شۇڭا ، باشقى-
لارنىڭ ياردەمسىز قىلغان ھېسداشلىقى سېنى مەڭگۈ بەختلىك
قىلالمايتتى . باشقىلارنىڭ ھېسداشلىقى بىلەن بەختلىك بولغىلى
بولىدىغان بولسا ، دۇنيادا بەختسىز ئادەم مەۋجۇت بولمايتتى .
— بەزىدە غايىبتىن شۇنداق بىر سوئال سورىلاتتى :
— ئەسلىمىلىرىڭ ئەجەب ئازابلىق ، ھەسرەتلىككىنە ؟ !
سەن تەمكىن جاۋاب بېرەتتىڭ :
— بەختسىز ئادەمنىڭ ئەسلىمىسى شۇنداق ھەسرەتلىك ، ئا-
زابلىق بولىدۇ !
سوئال شۇنىڭ بىلەن جىمىپ قالاتتى .
شۇنداق ، سەن بەخت قوينىدىكى بىر بەختسىز ئادەم ئىدىڭ .
چۈنكى ، سېنىڭ مېھرىبان ، كۆيۈمچان ، ۋاپادار «پەرىشتە»ڭ بار
ئىدى ؛ ئىللىق ، مۇھەببەتلىك ئائىلەڭ بار ئىدى ؛ شۇ ئائىلەڭدە
سېنى يېڭىدىن - يېڭى ھايات بوستانلىقىغا يېتەكلەپ بارىدىغان
بالا - چاقا ، نەۋرە - چەۋرىلىرىڭ بار ئىدى .
ئەمما ، سەن ئۆزۈڭنى يەنىلا بەختسىز ھېسابلايتتىڭ . بۇنداق
چاغلاردا يەنە غايىبتىن شۇنداق سوئال سورىلاتتى :
— سەن نېمە ئۈچۈن ئۆزۈڭنى بەختسىز ھېسابلايسەن ؟ ئۆم-
رۈڭدە يېگەن ئاش - تامىقىڭدىن يېگەن تاياقلىرىڭ كۆپ بول-
غىنى ئۈچۈنمۇ ؟
كەسكىن جاۋاب بېرەتتىڭ :
— ياق !
— چىن يۈرىكىڭدىن چىقىرىپ كۈلگەن كۈلكەڭدىن ئۆكە -
ئۆكسىلىرىڭدىن ئوقچۇپ چىققان كۆز يېشىڭ كۆپ بولغىنى
ئۈچۈنمۇ ؟
— ياق !
— كۆرگەن راھەتلىرىڭدىن تارتقان ئازاب - ئوقۇبەتلىرىڭ
كۆپ بولغىنى ئۈچۈنمۇ ؟
— ياق !

— ئەمىسە نېمىشقا ؟
تەمكىن جاۋاب بېرەتتىڭ :
— چۈنكى ، مەن ئەللىك يىل تىرىشچانلىق كۆرسىتىپمۇ ئا-
خىرقى بۈيرۈقنى ئىجرا قىلالمىدىم !
— قاچانمۇ بەختلىك بولارسەن ؟
جاۋابىڭ ئېنىق ئىدى :
— ئاخىرقى بۈيرۈقنى ئىجرا قىلغان كۈنۈم !
سەن شۇ كۈننى زارىقىپ كۈتكەچ داداڭنى ، تاغاڭنى ، ھەربىر سەپدىشىڭنى بىر - بىرلەپ سېغىنىپ چىقىپ ، ئەسلىمە قوينىغا غەرق بولاتتىڭ ؛ «قۇرغۇي»نى كۆز ئالدىڭغا كەلتۈرۈپ ، ئازابلىق ئەسلىمىلەر بىلەن باغىرلىشاتتىڭ ؛ ھېلىقى سۈرەتنى قولۇڭغا ئې-لىپ ، ئەسلىمە دېڭىزىغا شۇڭغۇپ ، ئۈمىد ، ھاياتىي كۈچ ۋە ئازاب سۈزۈپ چىقاتتىڭ !
ساڭا ھاياتىي كۈچ ، ئۈمىد بېغىشلايدىغان ۋە ھەسرەتلىك تۇيغۇ كەلكۈنىگە غەرق قىلىدىغان بۇ سۈرەت رامكىلانمىغان ، خاتىرەڭنىڭ ئارىسىدا ساقلىناتتى . ئۇنى سېغىنغاندا ، ئۇ ھەرقېتىم يادىڭغا يەت-كەندە ، خاتىرىنىڭ ئارىسىدىن سۈرەتنى سۇغۇرۇۋېلىپ ، ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرۇپ پىچىرلايتتىڭ ، ئۇنىڭ بىلەن غايىبانە مۇڭ-دىشاتتىڭ .
باھارنىڭ قىز مەڭزىدەك جۇلالىق سەھىرىدە باشلانغان بۇ-گۈنكى ئەسلىمەڭ ئۈمىد ، ھاياتىي كۈچ ۋە ئازاب بەخش ئەتكۈچى ئاشۇ سۈرەتتىن باشلانغانىدى . چۈنكى ، سەن ئۇنى بىردىنلا سېغى-نىپ قالغانىدىڭ . چوپان دەرياسىنىڭ شاۋقۇنلىرى ، كاككۇكلار-نىڭ زوق ۋە ئىشتىياق بىلەن بوغۇلۇپ - بوغۇلۇپ سايراشلىرى ئۇنى ساڭا ئەسلىتىپ قويغانىدى .
خاتىرىنىڭ ئارىسىدىن سۈرەتنى سۇغۇرۇۋېلىپ ، ياشاڭغىراپ كەتكەن كۆزلىرىڭنى ئۇنىڭغا تىكتىڭ . سۈرەتتە ھەربىي فورما كىيگەن ، ئاتمىش ياشلاردىكى بىر ئادەم ساڭا نېمىلەرنىدۇر دېمەكچى-دەك تەمشىلىپ قاراپ تۇراتتى . ئۇ شۇ قەدەر غەمكىن ، شۇ قەدەر

مىسكىن ، شۇ قەدەر بىچارە ، كۆزلىرىدىن ھەسرەت تۆكۈلۈپ تۇرات-
تى . ساڭا ھەسرەتلىك ھېسسىيات بىلەن قاراپ تۇرغان بۇ ئادەمنىڭ
يېنىدا ئاقسېرىق چىرايىنى قورۇق باسقان ، ئۆڭۈپ كەتكەن ئۇزۇن
چىبەرقۇت چاپىنىنىڭ يېڭىگە قولىنى قوشتۇرۇۋالغان ، ياماق ئۇس-
تىگە ياماق چۈشكەن قارا سىيامبو ئىشتىنىنىڭ تىزلىرى خۇددى
پوقاقتەك چىقىپ قالغان ، بېشىغا كونا قارا كۆرپە تەلپەك ، پۇتىغا
ئۇزۇنچاق چورۇق كىيگەن بىر دېھقان مەنىۋى غالىبلىق يېغىپ
تۇرغان قوڭۇر كۆزلىرىنى ساڭا مۇھەببەت بىلەن تىكىپ تۇراتتى ،
بۇ دەل سەن ئىدىڭ .

پىچىرلىدىڭ :

— ئېيتە ! سەن نېمىشقا كۈندىن - كۈنگە بىچارە ، مىسكىن ،
غەمكىنلىشىپ كېتىۋاتىسەن ؟ نېمە ئۈچۈن كۆزلىرىڭدىكى ئەلەم -
ھەسرەت خۇددى چوپان دەرياسىنىڭ باھار كەلكۈنلىرىدەك ئۇلغى-
يىپ كېتىۋاتىدۇ ؟

ئۇمۇ ساڭا پىچىرلاپ جاۋاب بېرەتتى :

— چۈنكى ، مەن بەخت قوينىدىكى بەختسىز ئادەم .

— قانداقسىگە ؟

— چۈنكى ، مەن ئەلەمنى خەلقىم ئۈچۈن ئىشلەتمىگەچكە ،
خەلقىمنىڭ كۈتكەن يېرىدىن چىقالماي ، ئۇلارنىڭ نەپرىتىگە قال-
دىم . دۇنيادا خەلقىنىڭ نەپرەت تېشى ئاستىدا يانچىلىشتىن ئار-
تۇق بەختسىزلىك بولامدۇ ؟ ئېيتە ! سەمەندەر ، ھېلىقى چۈ-
شۈم ، 1945 - يىلى باھار ئايلىرىنىڭ بىر كېچىسى سەھەردە
كۆرگەن چۈشۈم يادىڭدىمۇ ؟

— ئەلۋەتتە يادىمدا ، خۇددى ھازىرقىدەكلا . سېنىڭ بۇ خاسى-
يەتلىك ھەم ئازابلىق چۈشۈڭنى قانداقمۇ ئۇنتۇپ كەتكىلى
بولسۇن ! ؟

— ... مەن تا ھازىرغىچە چۈشۈمدە چىقىپ قالغان ھېلىقى
«تاغ » ئۈستىدە . دۇنيادا چۈشكىلى بولمايدىغان تاغ بولمايدۇ .
ئەمما ، بۇ «تاغ » چۈشكىلى بولمايدىغان «تاغ » . مەن : « ئۆزۈمنىڭ

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئەتكەن ئېشىمغىمۇ ئۆزۈم ئىگە بولالمىسام ــ هە ! ؟ » دەپ قولۇم-
دىن چۆمۈچنى تارتىۋالغان كىشىلەرنىڭ ئازراق ئەدىپىنى بېرىپ
قويغان «گۇناھىم» ئۈچۈن ، تەقدىرنىڭ سېھىرلىك قويۇنى مېنى
بىر پىرقىرىتىپلا مۇشۇ چۇشكىلى بولمايدىغان «تاغ»قا چىقىرىپ
قويغان ! شۇڭا ، مەن بۇ «تاغ»دىن چۇشەلمەيمەن ، مەڭگۈ چۇشەل-
مەيمەن ، خۇددى «تاغ»قا چىقىش ئەركىم بولمىغىنىغا ئوخشاش ،
چۇشۇش ئەركىممۇ يوق ؛ مېنىڭ تۇغۇلۇش ئەركىنلىكىم بولمىغى-
نىغا ئوخشاش ، ئۆلۈش ئەركىنلىكىممۇ يوق . چۈنكى ، مەن خەلقىم
ئالدىدا كەچۈرگۈسىز گۇناھ قىلغان !

— مېنىڭكى بارمۇ ؟

— سېنىڭ بار ؛ سىلەرنىڭ بار ؛ سىلەرنىڭ ماڭا ئوخشاش
تۇغۇلۇش ئەركىنلىكىڭلار بولمىغىنى بىلەن ، ئۆلۈش ، ئۆلۈۋېلىش
ئەركىنلىكىڭلار بار ! قەيەردە ئۆلىمەن دېسەڭلار ، ئاساسەن شۇ
يەردە ئۆلەلەيسىلەر . مەنچۇ ؟ ياق ، مەن ئۆلەلمەيمەن . سىلەر مۆرد-
تى كەلگەندە ، ئۆلۈۋالىمەن دەپ ھەرخىل ئۇسۇللار ئارقىلىق ئۆلۈ-
ۋالالايسىلەر . مەنچۇ ؟ ياق ، مەن ئۆلۈۋالاي دەپمۇ ئۆلۈۋالالمايمەن !
مېنىڭ ئۆلۈش ئۇسۇلۇم پەقەت ۋە پەقەت بىرلا ، ئۇ بولسىمۇ مۇشۇ
«تاغ» ئۈستىدە خەلقىمنىڭ مەڭگۈ نەپرىتى ئاستىدا ئەزرائىلنى
بىچارىلىك بىلەن كۈتۈش ! شۇڭا ، مەن ئىنتايىن بەختسىز . بەخت-
سىز بولغانلىقىم ئۈچۈنلا ، قەلبىم ھەسرەت ــ نادامەت بىلەن
تولغان !

— «دۇنيادا مەڭگۈلۈك بەختمۇ ، مەڭگۈلۈك بەختسىزلىكمۇ
بولمايدۇ» . «سەكراتتىكى مۇھەببەت» دېگەن رومانىڭدا سەن شۇن-
داق دېگەن . شۇڭا ، ئۆزۈڭنىڭ بەختسىزلىكى ئۈچۈن بۇنچىۋالا
ھەسرەتلىنىپ كەتمە . خەلق سېنىڭ ئازادلىق ۋە ئۇيغۇر ئەدەبىياتى
ئۈچۈن قوشقان تۆھپەڭ بىلەن ئەمەل تەمەسىدە ئېزىقىپ كېتىپ
ئۆتكۈزگەن گۇناھىڭنى ھامان تارازىغا سالىدۇ . ئىشىنىمەنكى ھەم
ئۈمىدۋار بولغىنىكى ، شۇ چاغدا خەلق سېنى چۈشىنىدۇ ،
كەچۈرىدۇ !

*　　　*

— نېمىگە يىغلايلا ؟

«پەرىشتەك » يەنە سۆھبىتىڭلارنى بۆلۈۋەتتى . سەن سۈرەتتىن كۆزۈڭنى ئۈزۈپ ، ھەسرەتلىك ، سېغىنىشلىق ياشلىرىڭنى تارىشىدەك قېتىپ كەتكەن قولۇڭنىڭ كەينى بىلەن سۈرتتۈڭ .

— بىر يىرتىمەن مۇشۇ مۇناپىقنىڭ سۈرىتىنى !

— ئۇنداق دېمىسىلە ، ئۇ مۇناپىق ئەمەس !

«پەرىشتە »ڭ ئالدىڭغا ئاشنى دوققىدە قويۇپ ، چىقىپ كەتتى . سەن ئاشقىمۇ قارىماستىن كۆزۈڭنى يۇمدۇڭ . خىيال سۇمۇرغۇڭ يىراق ئۆتمۈشكە قاراپ پەرۋاز قىلدى…

1

قاغىلىقتا سۇلتان باي ئىسىملىك ئاقسۇلۇق بىر باي ئادەم بار
ئىدى . ئۇنىڭ بازار ئىچىدە دۇكان ـ سارايلىرى ، يېتىملىقۇم
يېزىسىنىڭ چاسمۇق كەنتىدە باغ ـ ئاراملىق ھويلىسى ، كۆكيار
يېزىسىنىڭ گوساس يايلىقىدا مال ـ چارۋىلىرى بار بولغاچقا ،
كىشىلەر بۇ ئادەمنى «سۇلتان باي» دەپ ئاتايتتى . ئۇ ئۇيغۇر
ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسى بولۇپ ، دارىلئېتام ، دارىلئاجىزىنلارنى
ئېچىپ ، ئاچ ـ يالىڭاچ بالىلارنىڭ ماددىي ـ مەنىۋى ئېھتىياجىنى
قاندۇرۇپ ، قاغىلىق خەلقىنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشكەنىدى . ئۇ ناھا-
يىتى سېخىي ئىدى ، ئەزەلدىن ھاجەتمەنلەرنى قۇرۇق قول قايتۇر-
مايتتى . پەننىي ۋە دىنىي ئىلىمدە خېلى كامالەتكە يەتكەنىدى .

سۇلتان باي سودىگەرچىلىكمۇ قىلاتتى . سەن بالىلىق چاغلى-
رىڭدىكى ئۇستازىڭ راشىددىن مۇپتى ھاجىمنىڭ تونۇشتۇرۇشى
بىلەن بۇ ئادەمنىڭ چوپاندىكى ۋاكالىتەن مال سېتىۋالغۇچىسى
بولۇپ قالغانىدىڭ . سەن سۇلتان بايدىن يىپ ـ يىڭنە ، ئورۇس
گۈگۈتى ، سوپۇن ، ھەرخىل رەخت ، قەنت ـ ناۋات قاتارلىق تۇر-
مۇش بۇيۇملىرىنى ئېلىپ ، چوپان ، گوساس ، بەشكەنتتاغ①
قاتارلىق تاغ ـ تۈزلەرگە ئاپىرىپ سۇ قىلاتتىڭ . ئۇ يەرلەردىن
گۆلە ـ قاق ، ياڭاق ، يۇڭ ـ تېرە ، كۆرپە ـ تىۋىت قاتارلىق
نەرسىلەرنى سېتىۋېلىپ ، سۇلتان بايغا ئۆتكۈزۈپ ، ئارىدىن
ئازدۇر ـ كۆپتۇر نەپ ئۇندۇرۇپ ، تۇرمۇشۇڭنى قامدايتتىڭ .

1944 ـ يىلى ئەتىياز ئايلىرىنىڭ بىرىدە سۇلتان باينىڭ
ئۆيىدە رازىق ئىسىملىك موللا سۇپەت كىيىنگەن ، قەددى ـ قامىتى
كېلىشكەن ، ئوتتۇز ياشلاردىكى ئاقپىشماق ، قاپقارا ، بولۇق قاشلى-

① بەشكەنتتاغ — چۆپ ، پاخپۇ ، يولۇڭ ، بولۇڭ ، قۇلانئاغۇ قاتارلىق بەش كەنتنىڭ شۇ چاغدىكى ئومۇمىي ئاتىلىشى .

ىرى ئاستىدىكى قوي كۆزلىرىدىن ئەقىل ـ پاراسەت نۇرى يېغىپ تۇرىدىغان ، قاڭشارلىق ، خۇش پېئىل بىر يىگىت پەيدا بولۇپ قالدى . بۇ يىگىت بىر ـ ئىككى كۈن ئۆتەر ـ ئۆتمەيلا سىلەر بىلەن ، بولۇپمۇ سەن بىلەن بەكمۇ تېز ئىچقويۇن ـ تاشقويۇن بولۇپ كەتتى . سەنمۇ ئۇنىڭغا ئامراق بولۇپ قالدىڭ . چۈنكى ، ئۇنىڭ ئاجايىپ ھېكمەتلىك سۆزلىرى ، دۇنيانىڭ ئۇ چېتىدىن بۇ چېتىگىچە ، ئەرەبتىن پەرەڭگىچە ، ئورۇستىن ئۇيغۇر ، قازاق ، ئۆزبېك ، قىرغىزغىچە قىلىدىغان پاراڭلىرى ، بولۇپمۇ تۈركىيە ، ئامېرىكا... لاردىكى تەرەققىيات ھەققىدە قىلغان ئاجايىپ سۆز-لىرى سېنى ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرغانىدى . شۇڭا ، ئۇنىڭ بىلەن مۇڭداشقانسېرى مۇڭداشقۇڭ ، سۆزلىرىنى ئاڭلىغانسېرى ئاڭلىغۇڭ كېلەتتى . قىسقىسى ، ئۇنىڭغا شۇ قەدەر ئامراق بولۇپ قالغانىدىڭ . كۆرگۈڭ كېلىپلا تۇراتتى ، خۇددى ئۇنىڭغا ئاشىق بولۇپلا قالغاندەك .

شۇنداق ، سەن ئۇنىڭغا دوستانە ئاشىق بولۇپ قالغانىدىڭ .

بىر كۈنى سۇلتان باي سېنى ھۇجرىسىغا چاقىرتتى . ھۇجرىدا ئۇستازىڭ راشىددىن مۇپتى ھاجىممۇ بار ئىدى .

— سەمەندەر ، بۇ بالا مېنىڭ يېقىن تۇغقىنىم بولىدۇ . ئاقسۇ-دىن مېنى يوقلاپ كەپتىكەن . «يۇرت ئارىلىغاچ ، يايلاق كۆرگەچ ، سودا ـ سېتىق قىلىپ ، پۇل تېپىپ كەلسەم» دەيدۇ . سەن باشلاپ بېرىپ ، كۆرسىتىپ كەلگىن ،— دېدى ئۇ .

بۇنى ئاڭلاپ سەن شۇنچىلىك خۇش بولۇپ كەتتىڭكى ، بۇ ۋەزىپىنى شۇ قەدەر خۇشاللىق ۋە ئىشەنچ بىلەن ئۇستۈڭگە ئالدىڭ .

— ماڭا ئىشەنگەنلىكلىرىگە رەھمەت ، باي ئاكا !— دېدىڭ سەن خۇشاللىقىڭنى باسالماي .

— مېنىڭمۇ رەھمىتىمگە ئېرىشەي دېسەڭ ،— دېدى راشىددىن مۇپتى ھاجىم ،— رازىقئاخۇنغا ئوبدان قارا ، بىرەر كېلىشمەسلىك بولۇپ قالمىسۇن !

— خاتىرجەم بولسىلا ، ھاجىم ، ئۆزۈمنى ئاسرىغاندەك ئاس-

رايمەن ، كۆز قارىچۇقۇمنى قوغدىغاندەك قوغدايمەن !...
سۇلتان باي ئىككى قېچىرغا ئورۇس قۇلۇپى ، ئورۇس گۇگۇتى ، قەشقەر چەكمىنى ، قەنت ـ ناۋات قاتارلىق تۇرمۇش بۇيۇملىرىنى ئارتىپ ، سىلەرگە : «خوش » دېدى .
ئىككىڭلار بىردىن ئاتقا مىنىپ ، خالاستان دەرياسىنى بويلاپ ، ئاۋۋال شېيخىبۇغا كەلدىڭلار . سىلەر تىجارەت قىلىپ ، بىر ئۆلىما كىشىنىڭ ئۆيىدە قونۇپ قالدىڭلار . رازىق ئۆي ئىگىسى بىلەن مۇڭدىشىپ قانمايتتى . بىر چاغدا ئۇ ئۆي ئىگىسىدىن :
— ئاكا ، بۇ يۇرتنىڭ ئىسمىنى نېمىشقا «شېيخبۇ » دەيدۇ ؟— دەپ سورىدى .
— بۇرۇنقى زاماندا ئۈچ ئۆلىما شەيخنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى تالىشىپ قاپتۇ ،— دەپ سۆزىنى باشلىدى ئۆي ئىگىسى ،— بىرى چوپان يېزىسىنىڭ بىر كەنتىدىكىلەرنى : «شەيخلار » دېگەنىكەن ، يەنە بىرى : «ياق ، شەيخ بۇ » دەپتۇ . ئۈچىنچىسى : «ياق ، شەيخ شۇ » دەپ تۇرۇۋاپتۇ . بۇ تالاش ـ تارتىش خېلى ئۇزاق زامانلارغىچە داۋاملىشىپتۇ . شۇنداق قىلىپ چوپان يېزىسىدىكى ھېلىقى كەنتنىڭ ئىسمى «شەيخلا (ر) » ، بىزنىڭ بۇ يۇرت «شەيخبۇ » ، سىلەر بارماقچى بولغان يۇرت «شەيخشۇ» دەپ ئاتىلىپ قاپتۇ .
رازىق بىر تەرەپتىن ئاڭلايتتى ، يەنە بىر تەرەپتىن ئاڭلىغانلىرىنى يازاتتى . سەن بۇلارنى يازغاننىڭ نېمە پايدىسى باردۇ ؟ ئاڭلىغاندىكىن بولدى ئەمەسمۇ ؟ دەپ ئويلاپ ھەيران قالاتتىڭ . ئارقىدىنلا ھە ، بۇ يىگىت شۇڭا كۆپ نەرسىلەرنى بىلىدىكەن ـ دە ! دەپ ئويلاپ ، ئۇنىڭغا ئىچ ـ ئىچىڭدىن قايىل بولاتتىڭ ھەم ھۆرمەت بىلەن ھەۋەسلىنىپ قاراپ كېتەتتىڭ .
سىلەر تىجارەت قىلار ـ قىلار بەشكەنتتاغنىڭ بىر كەنتى بولغان شەيخشۇغا كەلدىڭلار . شەيخشۇدا ئىككى كۈن تىجارەت قىلدىڭلار . سەن بىردىنلا ئۇنىڭ مەقسىتىنىڭ پۇل تېپىش ئىكەنلىكىدىن گۇمانلىنىپ قالدىڭ . چۈنكى ، ئۇ كىشىلەر بىلەن باھا تالىشىپ ئولتۇرمايتتى — دېگىنىگە بېرەتتى ، يۇڭ ـ تېرىلىرى-

نى··· دېگىنىگە ئالاتتى . كىشلەردىن : «بۇ يولدىن قەيەرگە بارغىلى بولىدۇ ؟ بۇ يۇرتنىڭ ئاۋۇ تەرىپىدە قەيەر بار ، ماۋۇ تەرىپىدە قەيەر بار ؟··· » دەپ ئاغزى بېسقماي سوئال سورايتتى . سوراپ بولۇپ ، ئۆزى يالغۇز يەرگە بېرىۋېلىپ بىرنەرسىلەرنى يازاتتى ، خۇددى ئۆمۈچۈك توردەك بىرنەرسىلەرنى سىزاتتى . گەرچە سەن سىزغانلىرىنىڭ نېمىلىكىنى بىلمىسەڭمۇ ، يازغانلىرىنى ئوقۇشقا قىزىقاتتىڭ . ئەمما ، ئۇ يازغانلىرىنى ساڭا ھەرگىز كۆرسەتمەيتتى . شۇڭا ، ئىچىڭ پۇشۇپ ، ئۇنىڭ سىزغان ـ يازغانلىرىغا قىزىقىپ ، سورايتتىڭ :

— رازىق ، نېمىدەپ يازدىڭىز ؟

— ھېچنېمە .

— سىزغىنىڭىزچۇ ؟

— ھېچنېمە .

ئۇ ساڭا : «ھېچنېمە » دەپلا جاۋاب بېرەتتى . سەن ئۇنىڭ جاۋابىدىن سەل رەنجىپمۇ قالاتتىڭ : «بىر ساراڭغا يول باشلىغۇچى بولدۇممۇ ، نېمە ؟ نېمىدەپ يازساڭ ياز ، نېمە سىزساڭ سىز ، ئاداش !··· »

سىلەر تىجارەت قىلغاچ مۇشۇ بەشكەنتتاغنىڭ بېگى — ھەسەن بەگنىڭ ئۆيىگە يېتىپ كەلدىڭلار . ئىككىسى قاناتلىرىنى بۇركۈتتەك كېرىپ ، بىر ـ بىرىنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈشتى :

— ھەسەن !

— زەينىددىن !

ئىككىسى شۇنداق دېيىشىپ ، قۇچاقلاشتى ، خۇددى ئۇزۇن يىل كۆرۈشمىگەن قىيامەتلىك دوستلاردەك .

زەينىددىن ؟ زەينىددىن دېگەن كىم ئۇ ؟··· ئۇزۇن يىل كۆرۈشمىگەچكە ، ئىسمىنى ئالماشتۇرۇپ قويىدى بولغاي···

سەن شۇنداق ئويلىغاچ ئۇلارنىڭ كۆرۈشۈشلىرىنى تاماشا قىلدىڭ . ئۇ ھەسەن بەگنى قۇچاقلاۋېتىپ ، ئۇنىڭ قۇلىقىغا : «مەن ھازىر ‹رازىق ›» دەپ پىچىرلىدى .

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com